

5. Цивільний кодекс України : від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

6. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>

Головачова К.В.

студентка,

Науковий керівник: **Ярошенко О.М.**

доктор юридичних наук, професор,

Національний юридичний університет

імені Ярослава Мудрого

ДОТРИМАННЯ ТЕХНІКИ БЕЗПЕКИ ЯК УМОВА ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У процесі трудової діяльності можна виділити, з одного боку, людину, котра працює, а з другого, – виробництво (простір, в якому відбувається трудова діяльність, де виникає небезпека і де людина зазнає її впливу). Створення безпечних умов праці на виробництві всіх форм власності було і залишається одним з головних пріоритетів суспільства. Ані розмір заробітної плати, ані рівень рентабельності підприємства, ані цінність вироблюваного продукту не можуть служити підставою для зневаги правил техніки безпеки та виправданям існуючих погроз життю чи здоров'ю робітників. Правильно організована робота у сфері безпеки праці підвищує дисциплінованість робітників, що, в свою чергу, призводить до покращення продуктивності праці, сприяє зниженню кількості нещасних випадків, підвищує ефективність виробництва.

Питання належних та безпечних умов праці в своїх дослідженнях розглядали такі вчені, як К.Ю. Мельник, В.С. Венедіктов, М.І. Іншин, В.Г. Ротань, та інші. Серед численних прав людини, що вказані в міжнародних договорах та угодах, в Основному законі України набули закріплення та відображення основні трудові права, серед яких знаходиться й право кожного на належні, безпечні та здорові умови праці (ч. 4 ст. 43 КУ) [1]. Сьогодні, в умовах ринкових відносин, українська держава, що

проголосила життя й здоров'я людини найвищою цінністю, повинна виступати гарантом реалізації цього права, забезпечувати відповідну сучасним умовам нормативно-правову базу регулювання охорони безпечної праці. І хоча питання умов праці стосується перш за все працівників та роботодавців, його врегулювання має відношення також до держави та суспільства, оскільки життя, здоров'я та безпека людини – цінності, що передбачені Конституцією України.

У статті 153 Кодексу законів про працю зазначено, що на кожному об'єкті, де працюють люди, повинні бути створені здорові та безпечні умови праці, які відповідають вимогам законодавства [2].

Також у 1992 р. в Україні було прийнято Закон «Про охорону праці». Цей закон визначив пріоритетні напрямки реалізації конституційного права громадян на охорону їхнього життя і здоров'я в процесі трудової діяльності, проголосив основні принципи державної політики в галузі охорони праці (ст. 4). Ст. 14 цього Закону встановлює обов'язок роботодавця забезпечувати належне утримання будівель і споруд, виробничого обладнання та устаткування, здійснювати контроль за додержанням працівниками технологічних процесів, правил поведження з машинами, механізмами, устаткуванням та іншими засобами виробництва, а стаття 21 Закону встановлює вимоги щодо використання робочого обладнання [3].

Розглядаючи питання належних та безпечних умов праці, перш за все слід з'ясувати, що саме розуміється під умовами праці. Умови праці – це вся сукупність факторів виробничого середовища та процесу виконання службових обов'язків на підприємстві, в установі чи організації (незалежно від форми власності чи роду діяльності). Належні та безпечні умови праці – це весь комплекс умов праці (кількість та якість обладнання, стан робочого приміщення, санітарні умови тощо). Тобто це такі умови праці, за яких вплив шкідливих та небезпечних чинників на працівника не перевищує гранично допустимих значень. Створення належних та безпечних умов праці забезпечується зручним робочим місцем, робочим одягом, нормальною освітленістю, медичним обслуговуванням [5].

Власник або уповноважений ним орган зобов'язаний приділяти увагу умовам праці працівника, забезпечувати контроль за здоров'ям працівників, особливо на місцях зі шкідливими умовами праці, забезпечувати спецодягом і засобами захисту працюючих від

шкідливого впливу речовин. На сьогоднішній день головним чинником виробничого травматизму залишаються саме організаційні причини, через які відбувається велика кількість виробничих травм на підприємствах, і на жаль ситуація на краще не змінюється. Основними організаційними причинами слід вважати такі: порушення трудової і виробничої дисципліни(сюди відноситься і невиконання посадових обов'язків, і невиконання вимог інструкцій з охорони праці), неналежна організація безпечного виконання робіт, порушення правил безпеки під час експлуатації устаткування. Ці порушення являються наслідком недоліків саме у проведенні навчання та інструктажів, зниження рівня професійної підготовки та недостатня кількість знань у сфері правил безпеки. Що стосується інструктажів, то питання їх проведення на підприємстві часто вирішується в останню чергу або ж не вирішується взагалі. Разом з тим дане питання є доволі актуальним та важливим, адже подібний недогляд може призвести до серйозних проблем при виникненні нещасних випадків, а за сам факт непроведення інструктажів передбачена серйозна відповідальність.

Закон України «Про охорону праці» від 14.10.92 р. № 2694-ХІІ вимагає, щоб усі працівники при прийомі на роботу і в процесі трудової діяльності проходили на підприємстві навчання, інструктаж і перевірку знань з питань охорони праці. Допуск до роботи осіб, які не пройшли навчання і перевірки знань з питань охорони праці, забороняється. Мета інструктажу – навчити працівника правильно і безпечно для себе і навколишнього середовища виконувати свої трудові обов'язки [4]. Згідно з Типовим положенням про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженим наказом Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 р. № 15 працівники під час прийняття на роботу і в процесі роботи під час трудового і професійного навчання проходять на підприємстві за рахунок роботодавця інструктажі, навчання та перевірку знань з питань охорони праці, надання першої допомоги потерпілим від нещасних випадків, а також правил поведінки у разі виникнення аварії.

На сьогодні у роботодавців також часто виникають запитання щодо оформлення контрольних листів проходження навчання та інструктажів з питань охорони праці. Як же діяти, коли представники державних органів нагляду за охороною праці вимагають пред'явити такі контрольні листи? Тут слід розуміти, що

таку форму, як «контрольний лист проходження навчання та інструктажів з питань охорони праці», не передбачено жодним нормативним актом, а тому їх неведення не є порушенням нормативних актів з охорони праці й відповідальність за це наставати не може.

Як і раніше актуальним питанням залишається формальне розслідування нещасних випадків і, як наслідок, необґрунтоване звинувачення потерпілих. Щоб уникнути відповідальності за виробничі травми з втратою працездатності, а іноді, і за факти загибелі працівників, зацікавлені посадовці намагаються віднести нещасні випадки до таких, що не пов'язані з виробництвом або звинуватити самого постраждалого в порушенні їм нормативних актів. Також викликає занепокоєння додержання техніки безпеки на підприємствах недержавного сектору економіки, який все збільшується. Тут порушення правил безпеки носять масовий характер, а окрім цього допускається ще й приховання нещасних випадків, ухилення роботодавців від виплат і компенсацій за шкоду, що цими нещасними випадками заподіяна.

Отже, можна зробити висновок, що незадовільний стан техніки безпеки не тільки виступає причиною травм і професійних захворювань, а й важким тягарем лягає на економіку підприємств, організацій, всієї держави, тому неабиякої ваги набуває підвищення рівня безпеки праці. Заходи щодо запобігання нещасним випадкам на виробництві мають насамперед уберегти працівника від травм, хвороб, інвалідності (а то й від смерті) і тих негативних наслідків, що з усього цього випливають. Крім того, нещасні випадки завдають чималих матеріальних збитків, негативно позначаються на добробуті окремої людини, знижують ефективність економіки країни. Від нещасного випадку потерпають люди і виробничий капітал не тільки безпосередньо на місці аварії. Аварії та нещасні випадки тягнуть за собою безліч витрат, пов'язаних із відновленням ділянки виробництва, що вийшла з ладу. Ці кошти пішли б на щось інше, якби не трапилося біди.

Для покращення стану безпеки праці слід виконати низку завдань, які за їх належного виконання істотно змінять ситуацію, що склалася на даний час. Серед таких завдань слід виділити наступні:

- 1) слід ввести такий механізм управління охороною праці, коли роботодавцю буде з економічної точки зору не вигідно мати шкідливі і небезпечні умови виробництва;

2) забезпечити надійне фінансування витрат, пов'язаних з виплатою компенсацій працівникам при втраті працездатності;

3) варто було б організувати надійну систему медичної, професійної та соціальної реабілітації потерпілих на виробництві;

4) значно підвищити рівень усієї профілактичної роботи щодо запобігання нещасним випадкам та професійним захворюванням (забезпечення спеціалістів засобами захисту та пристроями, належне проведення інструктажів та перевірки знань з охорони праці, періодично проведення атестації робочих місць з умов праці);

5) збільшити кількість перевірок щодо стану безпеки праці (діагностика стану технічного обладнання, рівня медичного обслуговування на виробництві тощо).

У питаннях безпеки праці варто вибрати послідовну політику, яка дозволить забезпечити подальше зниження рівня виробничого травматизму і дієвий захист конституційних прав трудящих на безпечну працю. Іншими словами, БЕЗПЕКА ПРАЦІ – це як релігія. Можна й не вірити, але ритуалів слід дотримуватися.

Список використаних джерел:

1. Конституція України // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 141 (зі змінами, внесеними Законом України від 8.12.2004 р. № 2222-IV).

2. Кодекс законів про працю України // ВВР України. – 1971. – Додаток до № 50. – Ст. 375 (із змінами, внесеними Законом України № 3248-IV від 20.12.2005 р.).

3. Закон України «Про охорону праці» // ВВР України. – 1992. – № 49. – Ст. 668 (із змінами, внесеними Законом України від 17.11.2005 р. № 3108-IV).

4. «Про охорону праці» // ВВР України. – 1992. – № 49. – Ст. 668 (зі змінами від 26.10.2014).

5. Ізуйта П.О. Поняття належних та безпечних умов праці // Форум права. – 2007. – № 2. – С. 70-74.